

V současnosti je zkoumání vztahu mozku a jazyka bitevním polem. Máme jazyk v genech? Máme geny, které postaví mozek, jenž je „připravený“ pro jazykovou signalizaci, čímž se začne jazyk vyvíjet? Je náš mozek nástrojem připraveným na všechno, takže se jazyku naučí? Vracíme se k prastaré debatě, za co odpovídá příroda a za co výchova, neboli za co mohou geny a za co prostředí. Debata je

to složitá a nepřehledná, diskutující mají sklon v žáru boje vytvářet z protivníků intelektuální hadroše, to znamená podsunout jim něco, co vůbec neříkali, a vzápětí to, co neříkali, jednoznačně, provždy a slavně rozdrtit.

Moderní zastánci většího vlivu výchovy už nepopírají vliv genů, ale svým protivníkům přisuzují krajní „neuroenergetický determinismus“, jinak řečeno: „Vaše Ctihodnosti, za všechno mohou geny, které postavily můj mozek, takže je pravda, že jsem dotyčného zapíchnul, čehož velmi lituji, odpovědnost však nesou mé šílené a nešťastné geny a z toho důvodu nemohu být potrestán.“

Opačný názor ve stejné situaci praví: „Vaše Ctihodnosti, vyrůstal jsem v příšerném prostředí, maminka mne příliš často fackovala a bylo běžné, že v neděli po obědě nebyla zmrzlina. Je pravda, že jsem dotyčného zapíchnul, čehož velmi lituji, odpovědnost však nese deprivující a studená výchova mé nešťastné matky, budiž jí věčné odpuštění, a z toho důvodu nemohu být potrestán.“

Prostinká zkušenost říká, že nositelé týchž genů, přesněji řečeno jejich stejných podob, jimž se říká alely, se někdy chovají násilně, jindy se násilně nechovají. Je pravda, že se děti, zejména chlapci, kteří byli obětí deprivující výchovy, častěji chovají násilně, nicméně mnohé kruté násilnické děti prošly výchovou, v níž nebyla stopa deprivace, a naopak lidé hluboce lidští, soucitní, chápající a odpouštějící za sebou mají výchovu připomínající očistec.

A příklad mluvící za všechno?

Před časem vědci objevili podobu jediného genu, jejíž nositelé se daleko častěji chovají násilnický než ti, kdo ji nemají. Jenže: násilnický se chovají chlapci, nositelé této podoby genu, tehdy, jestliže byli obětí deprivující výchovy. Jestliže její obětí nebyli, nechovají se násilnický častěji než lidé, kteří „rizikovou“ podobu genu nemají.

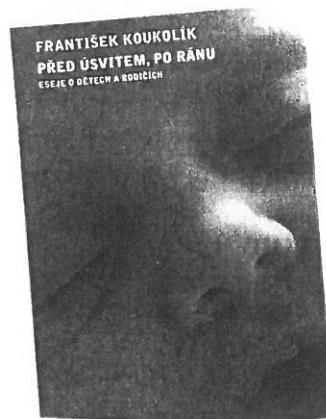
Většina z nás ví, že gen je přerušovaný kousek řetězu DNA, který je kódem pro vznik nějaké bílkoviny. Méně lidí ví, že gen má přinejmenším dvě části. Jedna z nich je regulační oblast, druhá „výkonná“. Regulační oblast genu, podobně jako počítačový program, říká „jestliže“, výkonná oblast genu říká „pak“. Regulační oblast genu oslovují různé signály. Teprve nějaký druh oslovení znamená „jestliže“ a tím pádem se spustí činnost výkonné oblasti.

Kromě toho jde vždy o vzájemné vztahy mezi různými geny. Jeden z nich může například vyrábět bílkovinu, která je signálem pro spuštění nebo utlumení činnosti jiného genu.

Geny tedy nejsou diktátoři, ale soubory možností – v dobrém i ve zlém. Evoluční psychologové, jejichž nekarikovaná „slabší“ teorie říká, že „geny staví mozkové moduly, tj. duševní orgány, neurokognitivní síť velkého rozsahu, specializované na řešení adaptivních problémů, které křušily miliony let naše vývojové předky...“, netvrdí, že geny prostřednictvím mozku naše životy kontrolují a určují. Neberou prostor pro svobodnou vůli a neříkají, že jsme neuronální deterministické stroje.

Například láska je nástroj umožňující vyhledat a udržet si spolehlivého partnera a mít s ním potomky a rodičovsky do nich investovat, tedy něco biologicky a evolučně fundamentálního. Každý, kdo nevyrábí hadroše, ví, že láska není jenom tento evolučně fundamentální jev. Od antiky a raného středověku má nejméně sedm popsanych podob. Z konce minulého století jí je osm, přisoudil jí je Robert Sternberg, psycholog, nebo dokonce devět, o nichž vyprávěli lidé psycholožce Beverly Fehrové.

Ty antické a středověké jsou erós, ludos, stoite, agapé, mániá, filíá, a pragma neboli láska erotická, hravá a přelétavá, starostlivá, obětavá, šílená, přátelská a pragmatická, neboli láska z rozumu. Od těch dob lidé nezapomněli na nic, neboť Beverly Fehrová dokázala existenci lásky něžné, sexuální, platonické, adolescentní, romantické, osudové, oddané. Více vám podle osobního vkusu řekne Shakespeare, Michal Viewegh, případně sám život.

MUDr. František Koukolík, DrSc., současný český neuropatolog, zdraevň popularizátor vědy a esejista